

5 Zelfstandige ondernemers

Laatste update 2020

Inhoud

5.1 Aantallen en evolutie	2
5.2 Helpers	3
5.3 Hoofdberoep, bijberoep of actief na het pensioen	4
5.4 Bedrijfstakingen	5
5.5 Starters en stoppers	7
5.6 Europese vergelijking	7

Hoewel vrouwen al van vóór de onafhankelijkheid van België een eigen zaak mochten oprichten, bestaat er toch een historische achterstand op dit vlak. Vrouwen stonden heel vaak hun partner, of mannelijke verwanten bij in de zaak die op hun naam stond. Het heeft geduurd tot 2003 vooraleer het statuut van meewerkende echtgenote werd uitgewerkt en deze vrouwen een betere sociale bescherming kregen. Vandaag zien we dat de ‘helper’ een uitstervend ras is. Meer vrouwen beginnen zelf een eigen zaak. Procentueel neemt hun aandeel slechts langzaam toe. Bovendien blijft er een grote segregatie bestaan naar bedrijfstak. Dat onderscheid neemt over de jaren niet echt af. In een Europese vergelijking situeert België zich dicht bij het gemiddelde.

5.1 Aantallen en evolutie

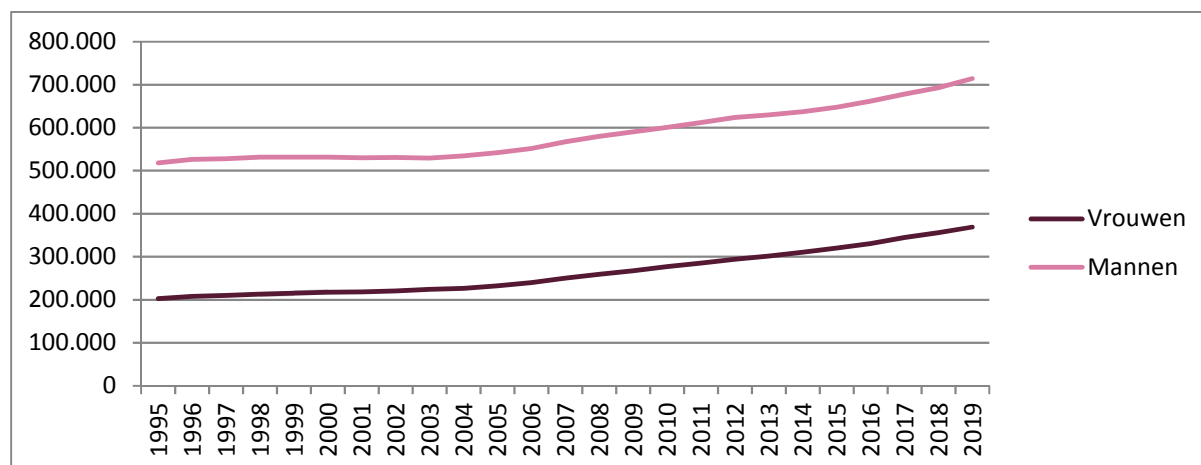
Eén op drie zelfstandigen is vrouw. In 2019 waren er een 368.936 vrouwen en 714.241 mannen met een zelfstandige statuut in België. (tabel 5.1, grafiek 5.1)

Tabel 5.1: Evolutie in het aantal zelfstandigen naar geslacht (1995-2019)

	Aantal		Aandeel	
	Vrouwen	Mannen	Vrouwen	Mannen
1995	202.849	518.027	28,1%	71,9%
1996	207.662	526.246	28,3%	71,7%
1997	210.182	527.768	28,5%	71,5%
1998	213.337	531.545	28,6%	71,4%
1999	215.702	531.669	28,9%	71,1%
2000	217.417	531.482	29,0%	71,0%
2001	218.155	530.009	29,2%	70,8%
2002	220.263	530.905	29,3%	70,7%
2003	224.188	529.638	29,7%	70,3%
2004	226.706	534.638	29,8%	70,2%
2005	232.437	542.099	30,0%	70,0%
2006	239.751	551.537	30,3%	69,7%
2007	249.951	567.540	30,6%	69,4%
2008	259.420	579.868	30,9%	69,1%
2009	267.650	590.259	31,2%	68,8%
2010	276.916	600.948	31,5%	68,5%
2011	285.070	611.847	31,8%	68,2%
2012	294.101	623.552	32,0%	68,0%
2013	301.909	629.937	32,4%	67,6%
2014	310.819	636.963	32,8%	67,2%
2015	320.271	647.851	33,1%	66,9%
2016	330.985	661.520	33,3%	66,7%
2017	344.545	678.350	33,7%	66,3%
2018	355.825	693.334	33,9%	66,1%
2019	368.936	714.241	34,1%	65,9%

Bron: website RSVZ (berekeningen IGVM)

Grafiek 5.1: Evolutie in het aantal zelfstandigen naar geslacht (1995-2019)

Bron: website RSVZ (berekeningen IGVM)

Het aantal zelfstandigen stijgt over de jaren, zowel voor vrouwen als voor mannen. De groei is echter niet gelijkmatig. Rond 2003-2004 is er een kentering en neemt het aantal zelfstandigen zowel voor vrouwen als voor mannen sterker toe. De laatste jaren komen er per jaar ongeveer 10.000 vrouwelijke zelfstandigen bij. Bij de mannelijke zelfstandigen zijn er dat meer. De evolutie naar een gelijkere verdeling gaat zeer traag. Op tien jaar tijd is het aandeel vrouwen bij de zelfstandigen toegenomen van 31,2% tot 34,1%. (tabel 5.1, grafiek 5.1)

5.2 Helpers

Zelfstandigen worden in de uitoefening van hun zelfstandige activiteit vaak ondersteund door mensen uit hun omgeving. In de Belgische regelgeving is daar een specifieke categorie voor gecreëerd: de helper. Is een helper gehuwd of wettelijk samenwonend met de zelfstandige, dan valt hij of zij onder de categorie van de meewerkende echtgeno-ot-te.

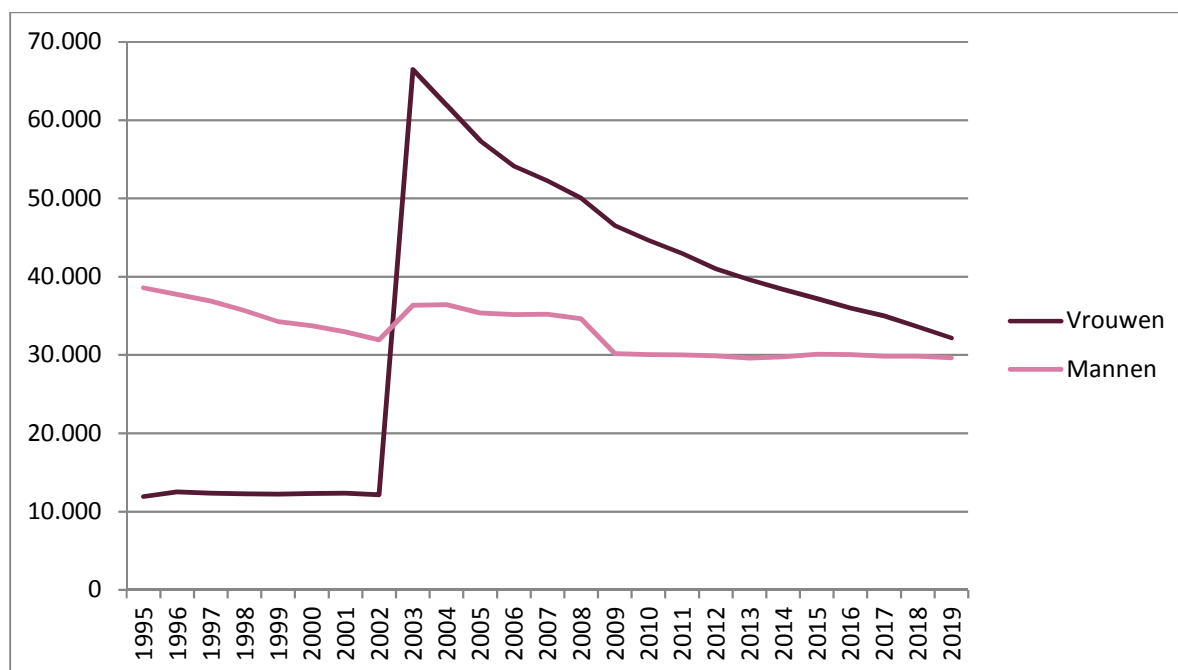
Door de nieuwe regeling voor meewerkende echtgenoten werd het aantal vrouwelijke helpers in 2003 meer dan verviervoudigd. Bij de mannelijke helpers was de stijging een heel stuk minder spectaculair. Vanaf 2003 neemt het aantal vrouwelijke helpers ook weer gestaag af. Ten opzichte van 2003 is er een daling met 52%. Bij de helpende mannen bedraagt die afname 18%. (tabel 5.2, grafiek 5.2)

Tabel 5.2: Evolutie in het aantal helpers naar geslacht (1995-2019)

	Aantal		Aandeel	
	Vrouwen	Mannen	Vrouwen	Mannen
1995	11.920	38.589	23,6%	76,4%
1996	12.530	37.728	24,9%	75,1%
1997	12.347	36.874	25,1%	74,9%
1998	12.269	35.655	25,6%	74,4%
1999	12.218	34.265	26,3%	73,7%
2000	12.295	33.729	26,7%	73,3%
2001	12.370	32.947	27,3%	72,7%
2002	12.164	31.925	27,6%	72,4%
2003	66.478	36.351	64,6%	35,4%
2004	61.927	36.446	63,0%	37,0%
2005	57.372	35.360	61,9%	38,1%
2006	54.163	35.171	60,6%	39,4%
2007	52.249	35.214	59,7%	40,3%
2008	50.036	34.622	59,1%	40,9%
2009	46.549	30.184	60,7%	39,3%
2010	44.648	30.073	59,8%	40,2%
2011	42.973	30.006	58,9%	41,1%
2012	41.027	29.887	57,9%	42,1%
2013	39.644	29.611	57,2%	42,8%
2014	38.361	29.759	56,3%	43,7%
2015	37.232	30.115	55,3%	44,7%
2016	35.973	30.044	54,5%	45,5%
2017	35.015	29.853	54,0%	46,0%
2018	33.615	29.872	52,9%	47,1%
2019	32.176	29.662	52,0%	48,0%

Bron: website RSVZ (berekeningen IGVM)

Grafiek 5.2: Evolutie in het aantal helpers naar geslacht (1995-2018)

Bron: website RSVZ (berekeningen IGVM)

5.3 Hoofdberoep, bijberoep of actief na het pensioen

Vrouwen zijn nog het best vertegenwoordigd bij de zelfstandigen in bijberoep: 41,7% van de verzekeringsplichtige zelfstandigen en helpers voor wie de zelfstandige activiteit een nevenbezigheid is, is vrouw. Van de zelfstandigen in hoofdberoep is 34,1% vrouw. Van de zelfstandigen die actief blijven na de pensioenleeftijd is maar één op vier vrouw. (tabel 5.3)

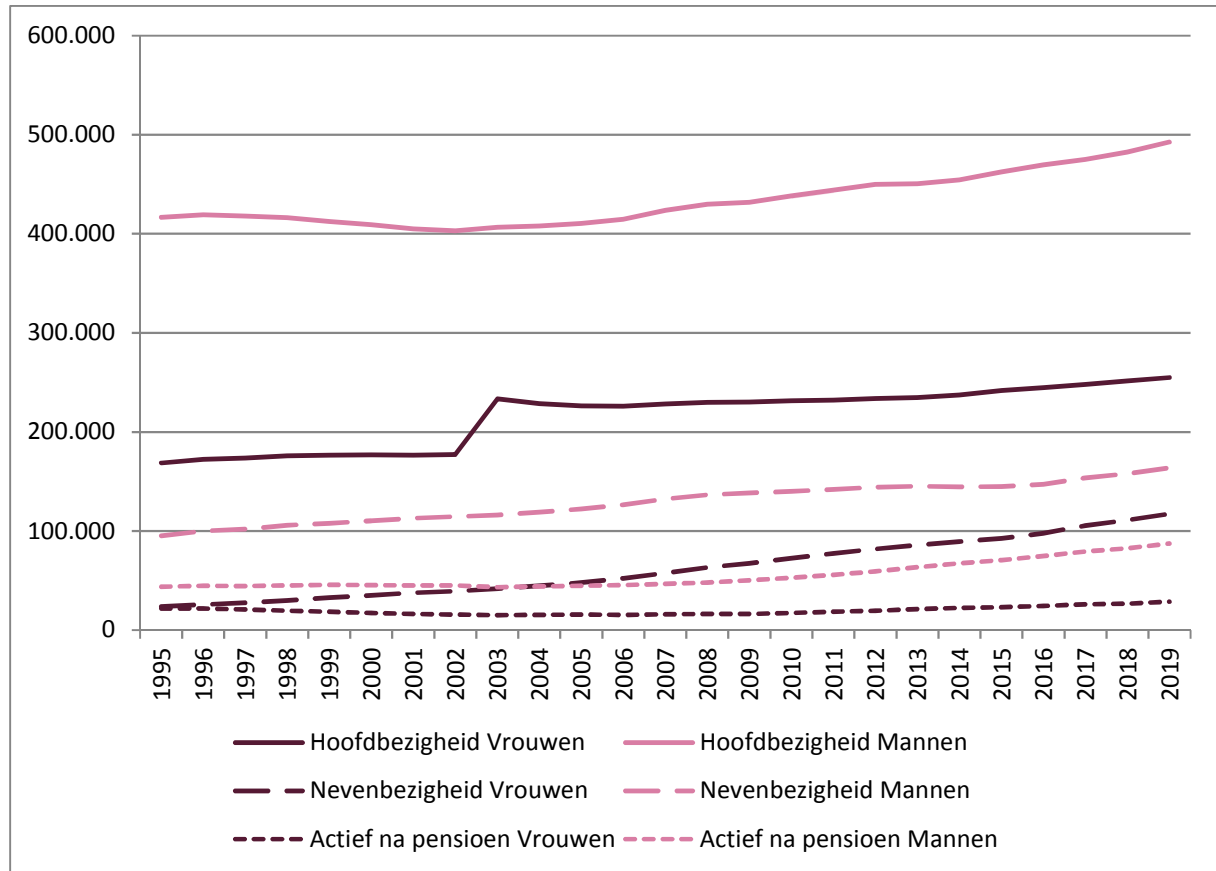
Tabel 5.3: Verzekeringsplichtigen naar aard van de bezigheid en geslacht (2019)

	Aantal		Aandeel	
	Vrouwen	Mannen	Vrouwen	Mannen
Hoofdbezigheid	254.996	492.593	34,1%	65,9%
Nevenbezigheid	117.336	163.874	41,7%	58,3%
Actief na pensioen	28.780	87.436	24,8%	75,2%
Totaal	401.112	743.903	35,0%	65,0%

Bron: website RSVZ (berekeningen IGVM)

De laatste tien jaar neemt het aantal zelfstandigen toe in iedere type en blijft de manvrouw-verhouding min of meer dezelfde. Bij de vrouwen die actief zijn na het pensioen is er tussen 1995 en 2003 eerst een daling, gevolgd door een stagnatie. (grafiek 5.3)

Grafiek 5.3: Evolutie in het aantal verzekeringsplichtigen naar aard van de bezigheid en geslacht (1995-2019)

Bron: website RSVZ (berekeningen IGVM)

5.4 Bedrijfstakken

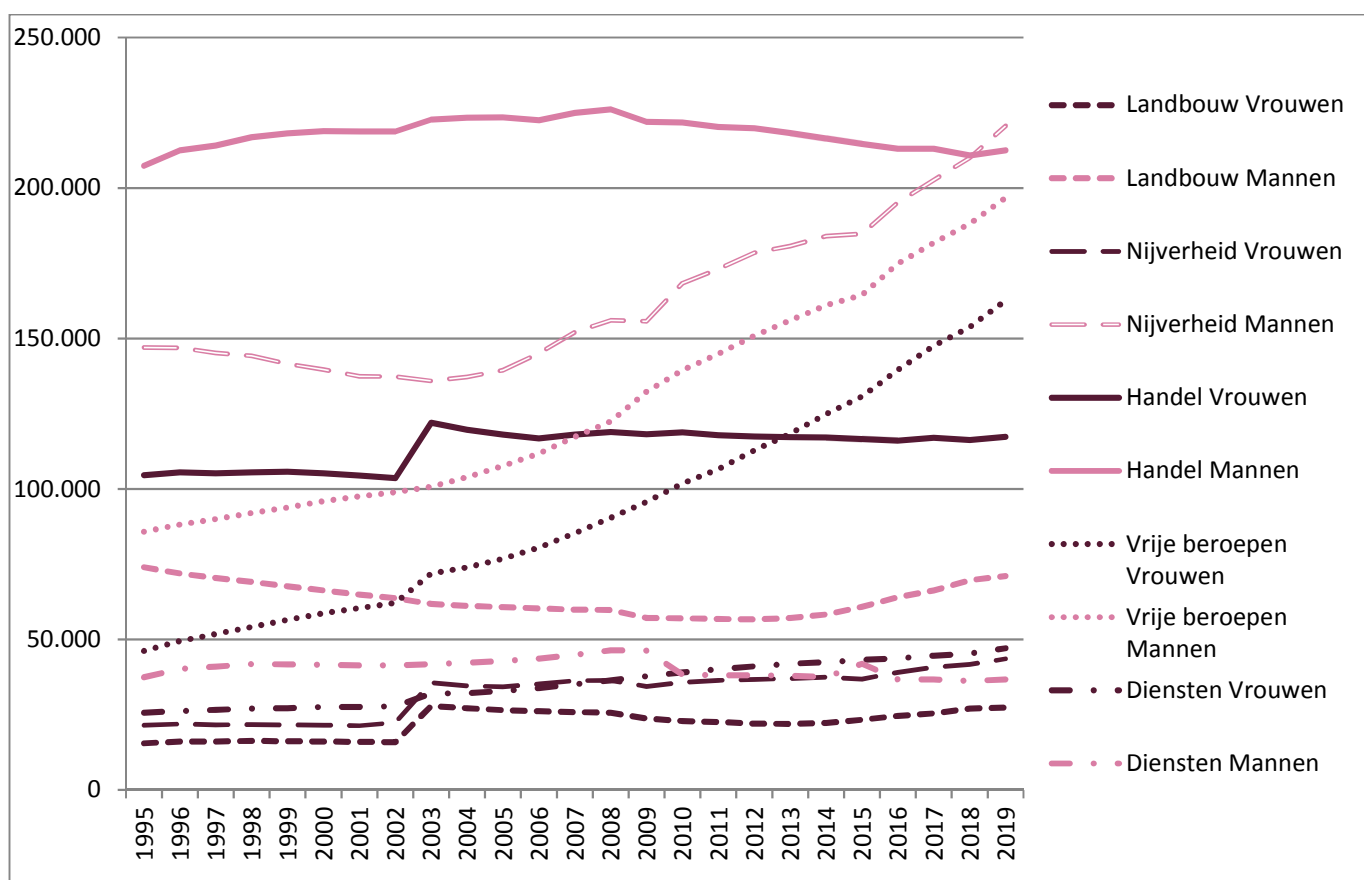
De grootste groep zelfstandigen wordt gevormd door mannen in de nijverheid, gevolgd door mannen in de handel en de vrije beroepen. Sinds 2013 is de grootste groep zelfstandige vrouwen terug te vinden bij de vrije beroepen, gevolgd door zelfstandige vrouwen in de handel. De aantallen voor landbouw en diensten liggen een stuk lager. De genderkloof voor diensten is eerder beperkt, terwijl die voor landbouw vrij groot is. De grootste genderkloof is terug te vinden in de nijverheid: in 2019 waren daar 220.639 mannen actief als zelfstandige, tegenover 43.551 vrouwen, wat neer komt op nog geen 17% vrouwen in die bedrijfstak. De dienstensector is de enige bedrijfstak met een licht overwicht van vrouwen. (tabel 5.4, grafiek 5.4)

Tabel 5.4: Verzekeringsplichtigen naar bedrijfstak en geslacht (2019) en groeipercentages (2019 t.o.v. 1995)

	Landbouw		Nijverheid		Handel		Vrije beroepen		Diensten	
	Vrouwen	Mannen	Vrouwen	Mannen	Vrouwen	Mannen	Vrouwen	Mannen	Vrouwen	Mannen
Aantal	27.393	71.011	43.551	220.639	117.306	212.560	162.656	196.802	47.088	36.730
Aandeel	27,8%	72,2%	16,5%	83,5%	35,6%	64,4%	45,3%	54,7%	56,2%	43,8%
Groeipercentage t.o.v. 1995	77%	-4%	103%	50%	12%	2%	252%	129%	83%	-2%

Bron: website RSVZ (berekeningen IGVM)

Grafiek 5.4: Evolutie in het aantal zelfstandigen naar bedrijfstak en geslacht (1995-2019)

Bron: website RSVZ (berekeningen IGVM)

In de evolutie over de twee laatste decennia is er vooral een sterke stijging waar te nemen bij de vrije beroepen. Voor vrouwen is die nog veel meer uitgesproken dan voor mannen. Tussen 1995 en 2019 kan er een groei van 252% worden waargenomen bij de vrouwen in vrije beroepen, wat neerkomt op drie en halve keer meer. Bij mannen is het aantal vrije beroepers meer dan verdubbeld in diezelfde periode. Procentueel kan er ook een sterke stijging worden waargenomen bij de zelfstandige vrouwen in de nijverheid, de diensten en de landbouw.

De sterke stijging in 2003 voor vrouwelijke zelfstandigen, door het opnemen van de meewerkende echtgenoten bij de verzekeringsplichtigen, is niet in alle sectoren merkbaar. Die tekent zich vooral af in de handel, de nijverheid en de landbouw. (tabel 5.4, grafiek 5.4)

5.5 Starters en stoppers

Er zijn twee keer zoveel starters als stoppers, zowel bij vrouwen als bij mannen. De genderverhouding bij starters en stoppers is verrassend gelijk: 37% vrouwen en 63% mannen. (tabel 5.5)

Tabel 5.5: Starters en stoppers naar geslacht (2019)

	Aantal		Aandeel	
	Vrouwen	Mannen	Vrouwen	Mannen
Starters	46.944	79.541	37,1%	62,9%
Stoppers	21.917	37.977	36,6%	63,4%

Bron: website RSVZ (berekeningen IGVM)

Als het onderscheid gemaakt wordt naar de aard van de bezigheid, dan is de manvrouwverhouding niet in iedere categorie dezelfde. De grootste categorie zijn de zelfstandigen in hoofdberoep. Daar is iets minder dan één derde vrouw, zowel bij de starters als de stoppers. Van de mensen die starten met een zelfstandige nevenactiviteit is 47% vrouw, van de mensen die stopten met een nevenactiviteit 49%. Bij de zelfstandigen in bijberoep liggen de genderverhoudingen het meest gelijk. 70% van de nieuwe gepensioneerden die actief blijven, is man. Dat is minder ongelijk dan bij de hele groep actieven na hun pensioen, of bij de stoppers, waar de verhouding drie vierde-één vierde is. (tabel 5.6 en 5.7)

Tabel 5.6: Starters naar de aard van de bezigheid en geslacht (2019)

	Aantal		Aandeel	
	Vrouwen	Mannen	Vrouwen	Mannen
Hoofdbezigheid	23.852	51.772	31,5%	68,5%
Nevenbezigheid	22.055	25.373	46,5%	53,5%
Actief na pensioen	1.037	2.396	30,2%	69,8%
Totaal	46.944	79.541	37,1%	62,9%

Bron: website RSVZ (berekeningen IGVM)

Tabel 5.7: Stoppers naar de aard van de bezigheid en geslacht (2019)

	Aantal		Aandeel	
	Vrouwen	Mannen	Vrouwen	Mannen
Hoofdbezigheid	11.813	25.070	32,0%	68,0%
Nevenbezigheid	8.667	8.862	49,4%	50,6%
Actief na pensioen	1.437	4.045	26,2%	73,8%
Totaal	21.917	37.977	36,6%	63,4%

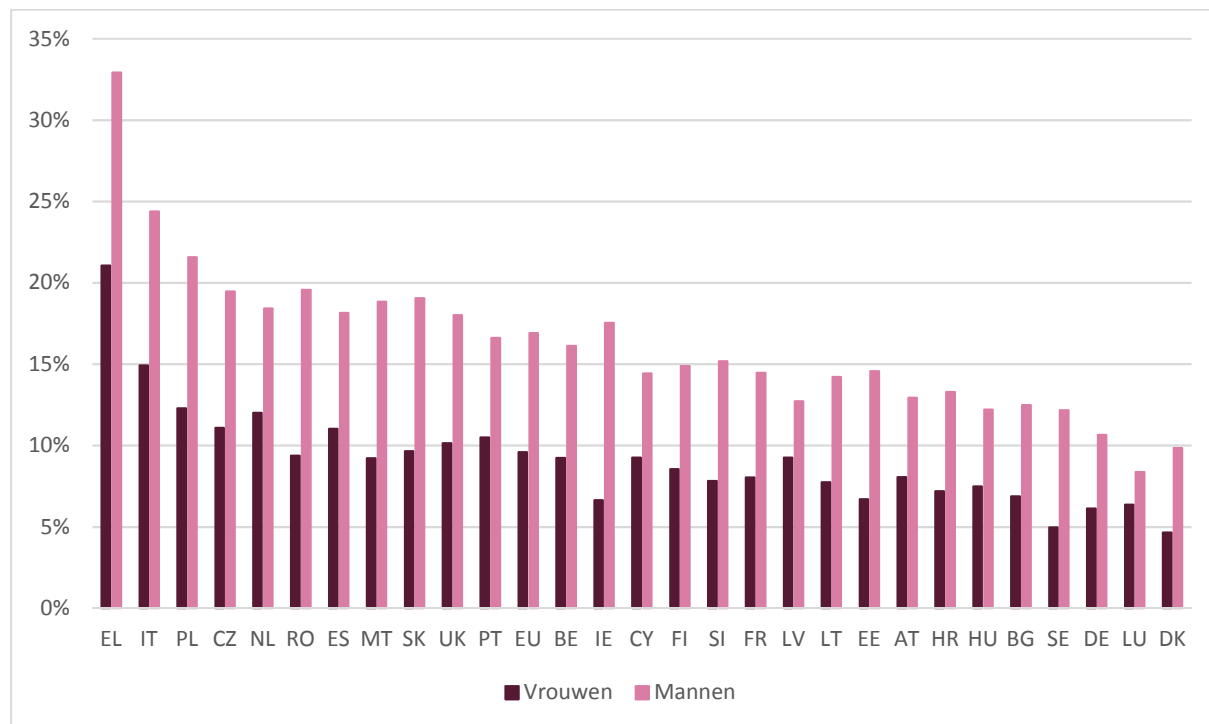
Bron: website RSVZ (berekeningen IGVM)

5.6 Europese vergelijking

13,5% van de beroepsactieve bevolking in de Europese Unie zijn zelfstandigen. Bij vrouwen is dat 9,6%, bij mannen 16,9%. Dat is al bij al vrij weinig. Voor België liggen die cijfers op 9,2% en 16,1%. Het hoogste aandeel zelfstandigen is te vinden in Griekenland (EL). Daar is één op drie beroeps-

actieve mannen en één op vijf beroepsactieve vrouwen zelfstandige. Het laagste aandeel is te vinden in Denemarken (DK) met maar 6,1% bij de vrouwen en 9,9% bij de mannen. In geen enkele Lidstaat is het aandeel bij vrouwen groter dan dat bij mannen. (tabel 5.8 en grafiek 5.5)

Grafiek 5.5: Aandeel zelfstandigen bij beroepsactieven naar geslacht (15-64 jaar) (2019)

Bron: Eurostat (berekeningen IGVM)

Tabel 5.8: Aandeel zelfstandigen bij beroepsactieven naar geslacht (15-64 jaar) (2019)

	Vrouwen	Mannen	Totaal
EU-28	9,6%	16,9%	13,5%
AT	8,1%	12,9%	10,6%
BE	9,2%	16,1%	12,9%
BG	6,9%	12,5%	9,9%
CY	9,3%	14,4%	12,0%
CZ	11,1%	19,5%	15,7%
DE	6,1%	10,7%	8,5%
DK	4,7%	9,9%	7,4%
EE	6,7%	14,6%	10,8%
EL	21,1%	32,9%	27,9%
ES	11,0%	18,2%	14,9%
FI	8,6%	14,9%	11,8%
FR	8,0%	14,5%	11,3%
HR	7,2%	13,3%	10,5%
HU	7,5%	12,2%	10,1%
IE	6,6%	17,5%	12,5%
IT	14,9%	24,4%	20,4%
LT	7,7%	14,2%	10,9%

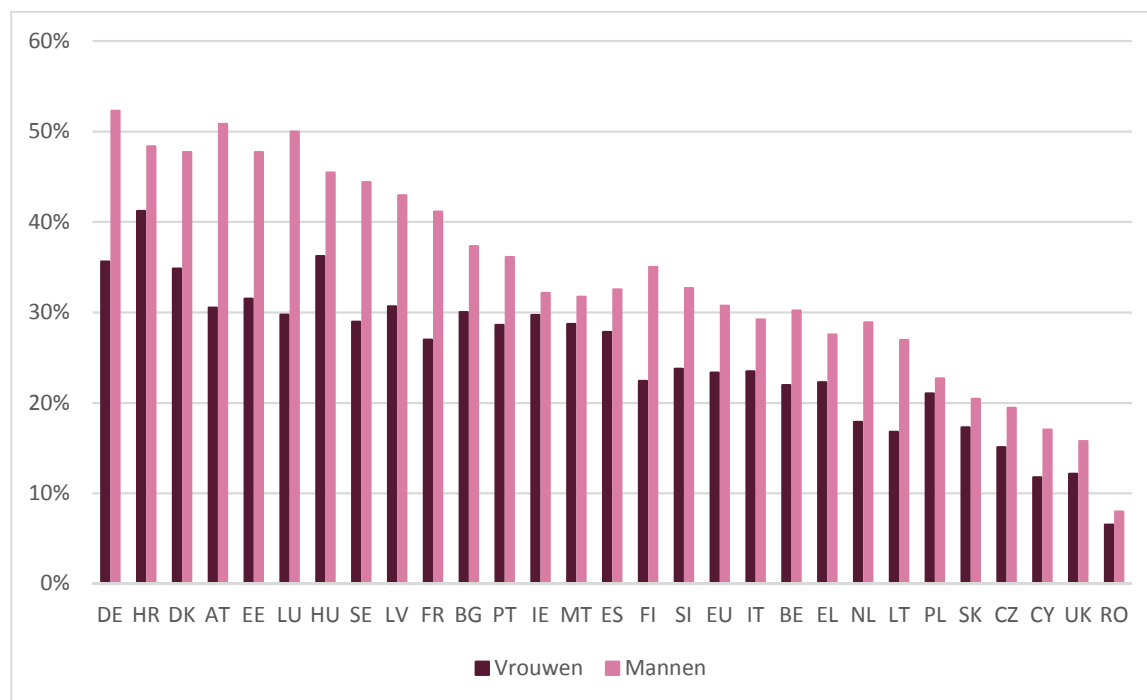

LU	6,4%	8,4%	7,4%
LV	9,3%	12,7%	11,0%
MT	9,2%	18,8%	14,8%
NL	12,0%	18,4%	15,4%
PL	12,3%	21,6%	17,4%
PT	10,5%	16,6%	13,6%
RO	9,4%	19,6%	15,2%
SE	5,0%	12,2%	8,7%
SI	7,8%	15,2%	11,8%
SK	9,7%	19,1%	14,8%
UK	10,1%	18,0%	14,3%

Bron: Eurostat (berekeningen IGVM)

Er bestaan grote verschillen tussen zelfstandigen. Een belangrijk onderscheid is het al dan niet werken met personeel. In België werkt 30,2% van de mannelijke zelfstandigen en 22% van de vrouwelijke zelfstandigen met personeel. De onderstaande grafiek geeft de percentages werkgevers weer ten opzichte van alle zelfstandigen voor de Europese Lidstaten. Die cijfers lopen erg uiteen. In Duitsland, Oostenrijk en Luxemburg werkt (meer dan) de helft van de mannelijke zelfstandigen met personeel. De cijfers voor de vrouwelijke zelfstandigen liggen er in die landen tot 20 procentpunten lager. In Kroatië werkt meer dan 40% van de vrouwelijke zelfstandigen met personeel. Gevolgd door Hongarije (36,2%) Duitsland (35,6%) en Denemarken (34,9%). In Roemenië werkt maar 8% van de mannen en maar 6,5% van de vrouwen in een zelfstandige statuut met personeel. (tabel 5.9 en grafiek 5.6)

Grafiek 5.6: Aandeel werkgevers* bij zelfstandigen naar geslacht (15-64 jaar) (2019)

Bron: Eurostat (berekeningen IGVM)

* 'Werkgevers' is hier gedefinieerd als zelfstandigen die met personeel werken, als onderscheiden van zelfstandigen die zonder personeel werken. Helpers worden niet als personeel beschouwd.

Tabel 5.9: Aandeel werkgevers* bij zelfstandigen naar geslacht (15-64 jaar) en de genderverschil (in procentpunten) (2019)

	Vrouwen	Mannen	Totaal	Genderverschil (M-V) (pp)
EU-28	23,4%	30,7%	28,3%	7,4
AT	30,5%	50,8%	43,6%	20,3
BE	22,0%	30,2%	27,4%	8,2
BG	30,0%	37,3%	35,0%	7,3
CY	11,8%	17,0%	15,1%	5,3
CZ	15,1%	19,5%	18,1%	4,3
DE	35,6%	52,3%	46,7%	16,7
DK	34,9%	47,7%	43,9%	12,9
EE	31,5%	47,7%	43,0%	16,2
EL	22,3%	27,6%	25,9%	5,3
ES	27,8%	32,5%	30,9%	4,7
FI	22,4%	35,0%	30,6%	12,6
FR	27,0%	41,1%	36,3%	14,2
HR	41,2%	48,4%	46,1%	7,1
HU	36,2%	45,5%	42,4%	9,3
IE	29,7%	32,2%	31,6%	2,4
IT	23,5%	29,2%	27,4%	5,7
LT	16,8%	27,0%	23,3%	10,2
LU	29,8%	50,0%	42,5%	20,2
LV	30,7%	42,9%	37,8%	12,2
MT	28,7%	31,8%	31,0%	3,0
NL	17,9%	28,9%	24,8%	11,0
PL	21,0%	22,7%	22,2%	1,7
PT	28,6%	36,1%	33,2%	7,5
RO	6,5%	8,0%	7,6%	1,5
SE	29,0%	44,4%	40,2%	15,4
SI	23,8%	32,7%	30,0%	8,9
SK	17,3%	20,5%	19,5%	3,2
UK	12,2%	15,8%	14,6%	3,6

Bron: Eurostat (berekeningen IGVM)

* 'Werkgevers' is hier gedefinieerd als zelfstandigen die met personeel werken, als onderscheiden van zelfstandigen die zonder personeel werken. Helpers worden niet als personeel beschouwd.

Behalve met personeelsleden, werken zelfstandigen ook vaak samen met familieleden. De statistieken zijn niet voor alle Lidstaten beschikbaar en soms zijn de cijfers niet erg exact, maar op dit vlak blijkt er zo mogelijk een nog groter verschil te bestaan tussen de Lidstaten. De minder betrouwbare cijfers even buiten beschouwing gelaten, varieert het aantal meewerkende familieleden per 1000 zelfstandigen van 16 in het Verenigd Koninkrijk en 20 in Hongarije tot 108 in

Griekenland, 117 in Luxemburg en 450 in Roemenië. In sommige landen is de manvrouwverhouding bij de meewerkende familieleden nagenoeg gelijk, in andere is ze heel erg scheef. (tabel 5.10)

Tabel 5.10: Aantal meewerkende familieleden naar geslacht per 1000 bij zelfstandigen (15-64 jaar) (2019)

	Aantal			Aandeel*	
	Vrouwen	Mannen	Totaal	Vrouwen	Mannen
EU-28	38	22	60	63%	37%
AT	33	27	59	55%	45%
BE	36	16	52	70%	30%
BG	40	19	59		
CY	31	n.b.	37		
CZ	23	6	29	78%	22%
DE	18	5	23		
DK	23	13	37		
EE	n.b.	n.b.	n.b.		
EL	70	38	108	65%	35%
ES	13	12	25	53%	48%
FI	11	11	22		
FR	18	5	23	76%	24%
HR	53	43	96		
HU	11	8	20		
IE	16	n.b.	30		
IT	33	26	59	56%	44%
LT	29	20	49		
LU	75	47	117		
LV	22	33	56		
MT	n.b.	n.b.	n.b.		
NL	17	6	22	74%	26%
PL	77	42	120	65%	35%
PT	13	9	21	59%	41%
RO	290	160	450	64%	36%
SE	n.b.	n.b.	11		
SI	52	51	103	51%	49%
SK	n.b.	n.b.	n.b.		
UK	9	7	16	54%	46%

Bron: Eurostat (berekeningen IGVM)

n.b. = niet beschikbaar

Een rood cijfer wijst op een lage betrouwbaarheid, d.w.z. dat er wat speling op de cijfers zit: de werkelijke waarde zou wat hoger of wat lager kunnen liggen; je moet er m.a.w. vrij brede betrouwbaarheidsintervallen bij rekenen.

*De percentages werden enkel berekend bij voldoende betrouwbare, naar geslacht uitgesplitste cijfers.

In België is 70% van de meewerkende familieleden vrouw. Dat cijfer wijkt nogal sterk af van de cijfers over helpers in tabel 5.2. De cijfers in dit hoofdstuk zijn gebaseerd op de administratieve databank

van de Sociale Zekerheid voor Zelfstandige Ondernemers.¹ Mensen worden als helper omschreven als ze verzekeringsplichtig zijn en dat hun statuut is. De cijfers van Eurostat zijn gebaseerd op de geharmoniseerde Labour Force Survey en zijn gebaseerd op wat mensen zelf aangeven over het werk dat ze in een afgebakende periode hebben verricht. Meewerkende familieleden hebben dan zonder loon meegewerkt voor het inkomen van het gezin.²

Meer informatie over dit onderwerp:

Sociale Zekerheid voor Zelfstandige Ondernemers
www.rsvz.be

Eurostat
ec.europa.eu/eurostat/data/database

Verantwoordelijk uitgever
Michel Pasteel, directeur
Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen
Ernest Blerotstraat 1, 1070 Brussel
igvm-iefh.belgium.be

Samenstelling Hildegard Van Hove

---

¹ www.rsvz.be/nl/interactieve-statistieken

² https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/EU_labour_force_survey_-_methodology#EU-LFS_concept_of_labour_force_status